

Ekonomika

ASV ir lielākā un tehnoloģiski attīstītākā ekonomika pasaulē. Uzņēmējdarbības vide ASV štatos ir atšķirīga, tomēr to kopīgā iezīme ir indivīdu un uzņēmumu ekonomiskā brīvība. Valsts maz iejaucas ekonomiskajos procesos. Tiesu sistēma aizsargā īpašumtiesības un līguma spēku. ASV uzņēmumiem ir lielāka brīvība lēmumu pieņemšanā, kas attiecas uz ražotņu paplašināšanu, darbinieku atlaišanu un jaunu produktu attīstīšanu nekā viņu konkurentiem Rietumeiropā vai Japānā. Tomēr viņiem ir grūtāk ieiet ārvalstu tirgos nekā ārvalstu uzņēmumiem ienākt ASV.

ASV uzņēmumi ir starp vadošajiem IT, medicīnas, kosmosa un militāro tehnoloģiju jomā.

Ilgākais ekonomikas uzplaukums ASV vēsturē bija no 1991.gada līdz 2000.gadam. Taču neilgi pirms teroristu uzbrukuma 2001.gada 11.septembrī deviņus gadus ilgo augšupeju pārtrauca tehnoloģiskais atslābums. Tajā laikā ekonomikas lejupslīde bija vērojama visā pasaulē. 2001.gada 11.septembris izmainīja ASV ekonomiskās prioritātes, uzsvāru liekot uz militāro tehnoloģiju attīstību.

No 2004.gada līdz 2006.gadam IKP pieaugumu veicināja darba produktivitāte. Arī viesuļvētra „Katrīna”, kas nodarīja milzīgus postījumus Meksikas līča piekrastē, neatstāja lielu ietekmi uz iekšzemes kopproduktu. Neskatoties uz to, ka gandrīz divas trešdaļas ASV patērētās naftas importē, augstās naftas cenas 2005.gadā un 2006.gadā neizraisīja inflācijas kāpumu un bezdarba palielināšanos. Ekonomika turpināja attīstīties arī 2006.gadā.

2007.gada vidū ar ASV nekustamā īpašuma tirgus sabrukumu sākās pasaules finanšu krīze. Strauji samazinājās nekustamā īpašuma cenas un līdz ar to arī hipotekāro vērtspapīru vērtība, kas savukārt noveda pie investoru zaudēšanas šajos aktīvos. Par lielākajiem kreditēšanas upuriem 2008.gada septembrī kļuva divi vadošie Volstrītas investīciju uzņēmumi: „Lehman Brothers” (bankrota procedūras uzsākšana) un „Merill Lynch” (nacionalizācija).

Recesija ASV aizsākās 2008. gada vidū un turpinājās līdz pat 2009. gada 3.ceturksnim. Šī bija dziļākā un ilgākā lejupslīde kopš „Lielās depresijas”. Tomēr sākot ar 2009. gada 4.ceturksni ekonomiskā situācija uzlabojās, un IKP pieaugums 2010. gadā bija 2,9%. Nominālais IKP 2010. gadā bija 14,7 miljardus ASV dolāru, IKP uz vienu iedzīvotāju sasniedza 14 400 USD.

2010. gadā bezdarba līmenis bija 9,6%. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tas pieauga par 0,3 procentpunktiem. Bezdarbs pieauga 31 štatā un Kolumbijas apgabalā, samazinājās 18 štatos un nemainījās vienā. Lielākais bezdarba līmenis 2010. gadā bija Nevadā (14,9%), Mičiganā (12,5%) un Kalifornijā (12,4%), bet mazākais - Ziemeļdakotā (3,9%), Nebraskā (4,7%) un Dienviddakotā (4,8%).

ASV ekonomikas lielākās problēmas ir budžeta un ārējās tirdzniecības deficīts, nepietiekamas investīcijas infrastruktūrā, dārga veselības aprūpe un pensiju sistēmas augošās izmaksas, kā arī lielais mazturīgo māsaimniecību skaits.

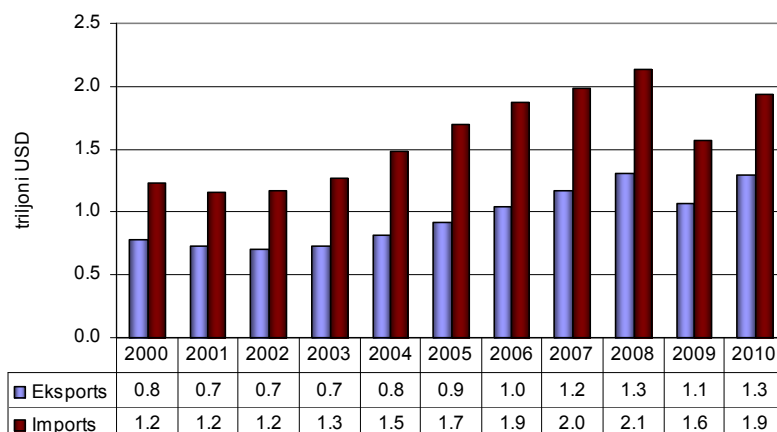
Ārējā tirdzniecība

ASV ir lielākais importētājs un 3. lielākais eksportētājs pasaulē. ASV būtiski ietekmē pasaules tirgu, un tā var pielietot ekonomiskās sankcijas pret valstīm, ar kurām radušās politiskās domstarpības.

ASV milzīgais patēriņš ir par pamatu tam, ka ASV dolārs kļuvis par izplatītāko pasaules valūtu, kas pateicoties stabilai ekonomiskai izaugsmei un veiksmīgai monetārai politikai ir arī stabilākā valūta. Tomēr pēdējos gados dolāra stabilitāte ievērojami mazinās.

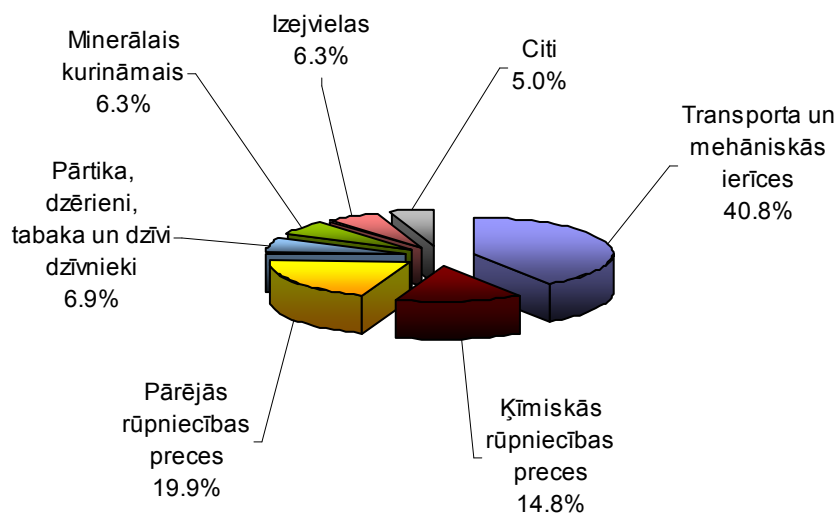
ASV ir arī vairāku starptautisku tirdzniecības organizāciju dalībvalsts. 1994. gadā nodibinājās Ziemeļamerikas Brīvās tirdzniecības apvienība (NAFTA), kurā ietilpst ASV, Kanāda un Meksika. NAFTA partnervalstis ir ASV galvenie ārējās tirdzniecības partneri. 1995. gadā ASV iestājās Pasaules Tirdzniecības organizācijā.

ASV preču ārējā tirdzniecība (triljoni USD)

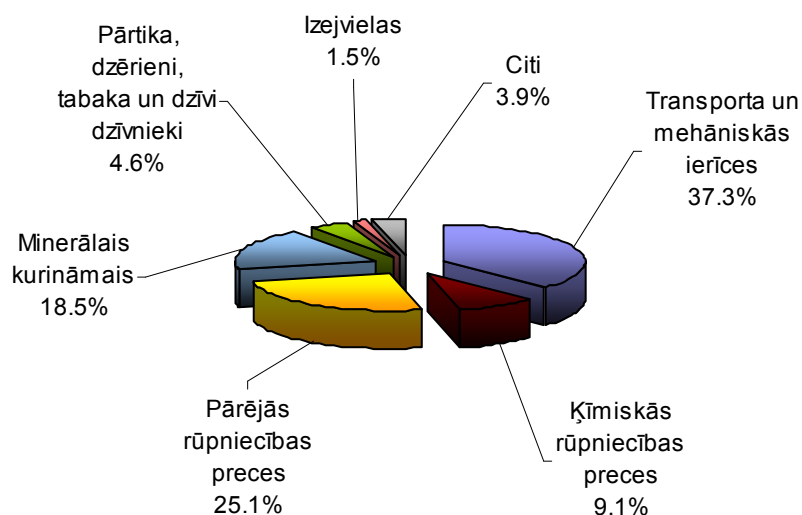
Avots: Bureau of Economic Analysis, <http://www.bea.gov>

Preču sadalījums eksportā 2010. gadā (%)

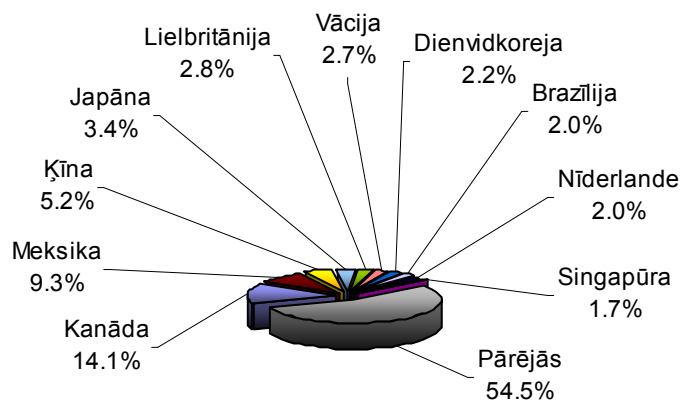
Avots: U.S. Census Bureau, www.census.gov

Preču sadalījums importā 2010. gadā (%)

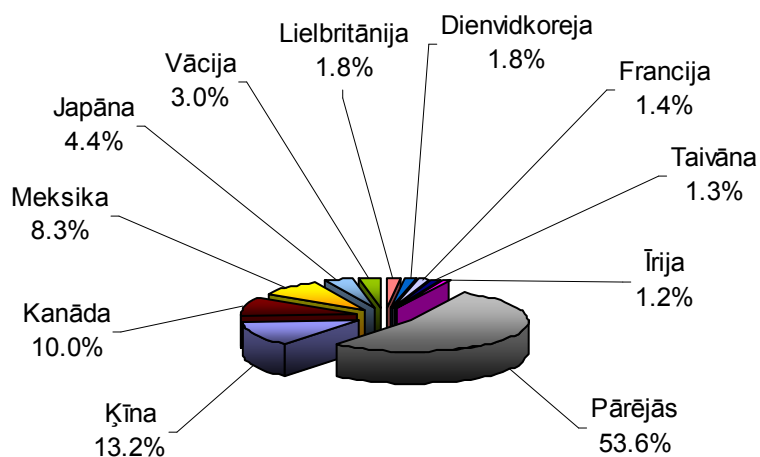
Avots: U.S. Census Bureau, www.census.gov

Galvenie preču eksporta partneri 2010. gadā (%)

Avots: U.S. Census Bureau, www.census.gov

Galvenie preču importa partneri 2010. gadā (%)

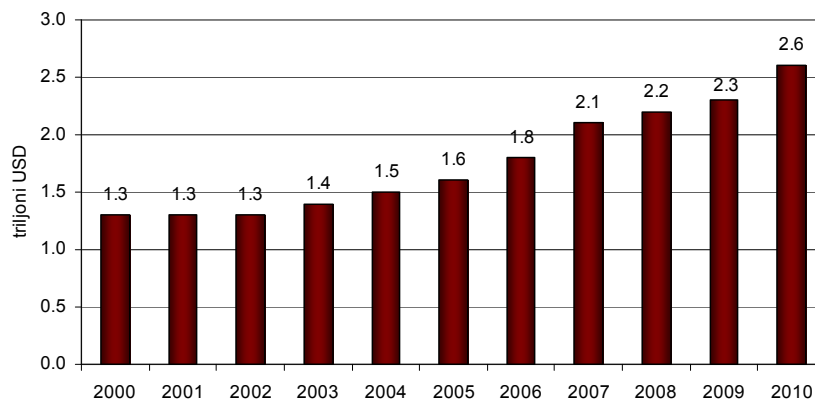
Avots: U.S. Census Bureau, www.census.gov.

Investīcijas

Neskatoties uz to, ka ASV joprojām piesaista lielas ārvalstu tiešās investīcijas, tomēr salīdzinājumā ar 1980.gadu, kad ASV piesaistīja 31% no pasaules investīcijām, 2006.gadā šis īpatsvars bija tikai 13%. 2010. gada beigās ASV uzkrātas 2,6 trilj. USD ārvalstu tiešo investīciju, bet ASV ārvalstīs uzkrājušas 3,5 trilj. USD tiešo investīciju. Tiešo investīciju saldo ir pozitīvs un sasniedz 0,9 trilj. USD. Visvairāk ASV uzņēmēji investējuši Nīderlandē un Lielbritānijā, kas katra veido 13% no ASV tiešajām investīcijām ārvalstīs. 36% no tiešajām investīcijām ieguldītas citu valstu holdingkompānijās, 21% - finanšu un apdrošināšanas uzņēmumos un 15% - apstrādes rūpniecībā.

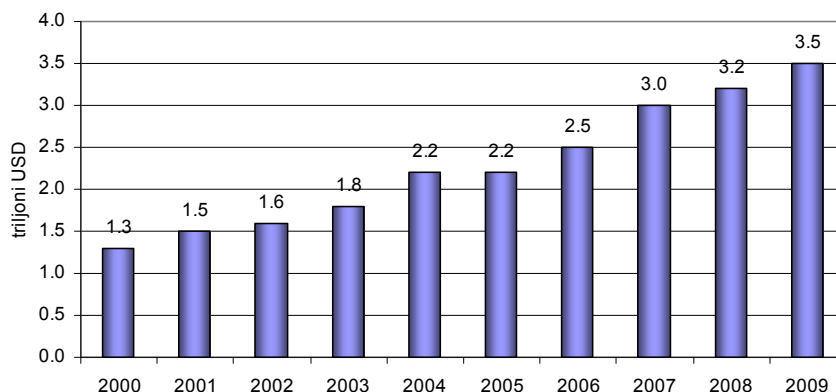
Savukārt tiešās investīcijas ASV uzkrātas pārsvarā no Lielbritānijas (20%), Japānas (11%), Nīderlandes (10%), Vācijas (9%), Francijas (8%) un Šveices (8%). Investēts galvenokārt rūpniecībā (34%), tirdzniecībā (16%), finanšu starpniecībā un apdrošināšanā (13%).

Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas ASV (triljoni USD)

Avots: Bureau of Economic Analysis - <http://www.bea.gov>

ASV uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs (triljoni USD)

Avots: Bureau of Economic Analysis - <http://www.bea.gov>